

CEZASIZLIKLA MÜCADELEDE GÜÇBİRLİĞİ

16 Temmuz 2019

YARGI REFORMU STRATEJİ BELGESİNE İLİŞKİN ORTAK GÖRÜŞ

KAMUOYUNA VE BASINA

30 MAYIS 2019 TARİHLİ YARGI REFORMU STRATEJİ BELGESİ HAKKINDA AÇIKLAMA

Aşağıda imzası olan sivil toplum kuruluşları tarafından oluşturulan Cezasızlıkla Mücadelede Güçbirliği Ağı, 30 Mayıs 2019 tarihinde açıklanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi” hakkındaki tutumunu kamuoyu ve basınla paylaşma gereği duymuştur.

30 Mayıs 2019 tarihinde açıklanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi”; yargı sisteminin sorunlarını bütünsel bir perspektifle ele almadan, sorunların birbirini doğuran, besleyen ve yeniden üreten doğasını görmezden gelerek hazırlanmıştır. Bu bağlamda ne Türkiye’de insan hakları alanındaki genel problemlere ne de özel olarak reformun sebebi olduğu açıklanan ifade özgürlüğü ya da infaz hukuku gibi meselelere kalıcı çözüm üretmekten uzaktır.

Geçtiğimiz 30 yıl içinde yapılan çok sayıda yargı reformuna rağmen geldiğimiz noktada yargı sistemi evrensel normların kriterlerini karşılamamaktadır. Bu durumun başlıca nedeni yargı reformu belgelerinin; hukukun üstünlüğü, yargı bağımsızlığı/tarafsızlığı, yargıç güvencesinin ve insan hak/ özgürlüklerinin eksiksiz olarak güvence altına alınması perspektifi ile hazırlanmamasıdır. Son açıklanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi” de benzer bir mantıkla yıllardır süregelen bu yapısal sorunları ve yargıda yaşanan ağır buhranı yok saymaktadır.

Öncekiler gibi bu belge de geçmişten bugüne yargının yapısal olarak en sorunlu alanları olan “hukukun üstünlüğü” ile “yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı”nın sürdürülebilir tarzda ne şekilde inşa edileceğine dair bir önerme, bir eylem planı sunmamaktadır.

Yargı kurumlarının yurttaşların hak ve özgürlükleri kamu görevlileri tarafından ihlal edildiğinde devleti önceleyen sorunlu algısını da dikkate almamaktadır.

Bu tespitimizi destekleyen en çarpıcı örneklerden biri belgede yer alan; Türkiye’de işkenceye sıfır tolerans anlayışının benimsenmiş olduğu ve bunun sonucu olarak da “artık işkence iddiasıyla karşılaşılmadığı” ifadesidir. Oysa Türkiye’de, zaman zaman yöntemleri, uygulamadaki yoğunluğu ve yaygınlığı değişse de farklı dönemlerde, farklı siyasal muhaliflere yönelen işkence olgusu esasen hiçbir zaman sonlanmamış sadece form değiştirmiştir. İşkence olgusu OHAL dönemi ve devamında kamuoyuna da yansıyan çok sayıda kişinin işkence ve kötü muameleye maruz kaldığı bilgisi de işkence gördüğü açık olan insanların görüntülerinin ulusal televizyonlarda paylaşılması da hafızalarımızda tazeliğini korumaktadır. Dahası işkencenin boyutlanarak sürdüğüne dair çok sayıda vaka neredeyse gündelik kolluk pratiği olarak insan hakları savunucularının sık sık önüne gelmektedir.

Belge, “özgürlükçü ve katılımcı demokrasiye ulaşma” hedefinden söz ederken OHAL döneminde çıkarılan ve kalıcı hale getirilen KHK’lar ile katılımcı demokrasinin olmazsa olmazı olan derneklerin, televizyon, gazete, dergi gibi birçok medya organının kapatılarak yayın hayatına son verildiğinden hiç söz etmemektedir. Keza toplantı ve gösteri yürüyüşü hakkının kamu otoriteleri tarafından belirli bazı istisnalar dışında fiilen ortadan kaldırıldığı da hepimizin bilgisi dahilinde olmasına karşın belgede bir sorun alanı olarak bile yer bulmamaktadır.

CEZASIZLIKLA MÜCADELEDE GÜÇBİRLİĞİ

16 Temmuz 2019

YARGI REFORMU STRATEJİ BELGESİNE İLİŞKİN ORTAK GÖRÜŞ

Bu bağlamda bu belgenin, anayasal hak ve özgürlüklerin kamu otoriteleri tarafından kullanılamaz derecede baskı altına alınmasını ve tahrip edilmesini bir sorun olarak görmediği açıktır.

Oysa hem yaşam hakkı ihlallerinden ifade, örgütlenme, toplanma, gösteri yapma, sendikal özgürlükler gibi tüm anayasal hak ve özgürlüklerin kullanımının önündeki engellere hem de yargı alanındaki sorunları üreten siyasi, sosyolojik ve ekonomik arka plana bakılması ve gerçekçi eylem planları üretilmesi gerekmektedir. Ancak strateji belgesi hazırlayanların; herkesin malumu olan hak ve özgürlüklerin kullanımına yönelik engellemeleri, mevcut kronik sorunları görünür kılmaktan ve gerçekten bir reform stratejisi oluşturmaktan uzak bir yaklaşıma sahip olduğu düşünülmektedir.

Bu şekilde, gerçeklerle bağını koparmış bir anlayışla; anlamlı, uygulanabilir, mevcut sorunların çözümüne katkı sunabilecek bir reform belgesinin hazırlanabilmesi imkansızdır.

Bu yüzden geçmiş reform girişimlerinde olduğu gibi mevcut reform belgesinin de akıbeti bellidir. Yargı sisteminde insan haklarına ve hukukun üstünlüğüne dayalı bir değişim ancak mevcut sorunlara bakiş açısında oluşacak köklü bir dönüşümle mümkündür.

Yargı Reformu Hazırlanırken Cezasızlık ve İfade Özgürlüğü Alanındaki Sorunların Birbiriyle İlişkisi Kurulmamıştır.

“Cezasızlık” ve “İfade özgürlüğü” birbiriyle son derece bağlantılı iki ihlal alanıdır. İlk bakışta birbirinden bağımsızmış gibi görünen bu iki sorun alanına yakından bakıldığında birinin diğerinin kaynağı olduğu ve aralarında zorunlu bir ilişki olduğu hemen tespit edilebilir ve bu bağlantı siyasi ifade özgürlüğü söz konusu olduğunda çok daha net görülür.

“Cezasızlık” bilindiği gibi belirli türdeki insan hakları ihlallerine ilişkin bir kavramdır. Bazı insan hakları ihlallerinin gideriminin zorunlu koşulu, o ihlalin öncelikle bir ceza yaptırımına tabi tutulmasıdır. Bu nedenle özellikle ağır insan hakları ihlallerinin yarattığı hasarın giderilmesi bağlamında sorumlularının tespiti ve suçla orantılı bir şekilde cezalandırılmaları insan hakları hukukunun devletlere yüklediği bir sorumluluktur.

Devletin ve kamusal yetki kullananların ihlallerdeki sorumluluklarının tespiti için yurttaşların en geniş anlamda siyasi ifade özgürlüğünden yararlanmasının sağlanması da yine devletin yükümlülüğüdür. Ağır insan hakları ihlallerine ilişkin eleştirilerin ve ifade açıklamalarının susturulması, bir yandan bu ihlalleri görünmez kıldığı, diğer yandan da sorumluların tespitini ve cezalandırılmalarını imkânsız kıldığı için cezasızlık olgusunu beslediği kesindir.

Bu nedenle, ifade özgürlüğüne ilişkin yapılacak herhangi bir müdahale ve düzenlemenin, Türkiye gibi cezasızlık sorununun yapısal olduğu bir ülkede, cezasızlık sorunundan ayrı düşünülmesi mümkün değildir. Belirtmek gerekir ki bu ilişki iki taraflı işlemektedir: İfadenin susturulması cezasızlığı mümkün kıldığı gibi cezasızlık bazen de ifadenin susturulmasının bir aracı olabilir.

Örneğin; Barış için Akademisyenlerinin ağır insan hakları ihlaline ilişkin bildiriye imzaladıkları için ceza soruşturma ve kovuşturmalarının öznesi haline gelmeleri; dondurucu bir etki yaratarak insan hakları ihlallerinin görülmesinin, tespit edilmesinin, soruşturulmasının ve cezalandırılmasının önüne

CEZASIZLIKLA MÜCADELEDE GÜÇBİRLİĞİ

16 Temmuz 2019

YARGI REFORMU STRATEJİ BELGESİNE İLİŞKİN ORTAK GÖRÜŞ

geçmiştir. Öte yandan Hrant Dink ve Tahir Elçi cinayetlerinin açık bir şekilde gösterdiği gibi insan hakları savunucuları, tam da siyasi ifade özgürlüklerini kullandıkları için hedef haline gelmiş ve bu saldırılar cezasızlık politikasının sonucu olarak bugüne dek tüm boyutlarıyla aydınlatılamamıştır.

Tüm bu örneklerin gösterdiği gibi bütüncül bir ifade özgürlüğü politikasının cezasızlıkla mücadele düşüncesini merkezine alması zorunludur. Cezasızlıkla mücadelenin ilk adımı özgür bir şekilde kamu gücü tekeli kullananların kamuoyunca sorgulanmasıdır. Bunu sağlamak için keyfi, belirsiz, sınırsız ceza hükümlerinin mevzuattan ayıklanması gerekir ve bu ayıklama işlemi ceza hukukunun bir bütün olarak analiz edilmesini zorunlu kılar. Türkiye’de ifade özgürlüğüne ilişkin reform adı altında yapılan düzenlemelerin en önemli eksiği bu bütünsel yaklaşımı makro düzeyden mikro düzeye kadar benimsememiş olmalarıdır.

En iyi yasaların bile kötü uygulayıcılar elinde olumsuz sonuçlar doğurabildiği şüphesizdir. Bu nedenle, uygulayıcılara yönelik eğitimlerde de cezasızlık ve ifade özgürlüğü birbirinden bağımsız başlıklar olarak düşünülmemeli, ifade özgürlüğünün cezasızlığı önleme açısından hayati önemi dikkate alınarak yargı makamlarının özgürlük/güvenlik dengesini değerlendirirken cezasızlık sonucu doğurmayacak bir yorum/ anlayış/ uygulama pratiği yerleştirmeleri sağlanmalıdır.

Kamu gücü tekeli kullananlara karşı cezasızlık zırhı oluşturulması kabul edilemez ve bu mücadelede ifade özgürlüğünün en önemli araçlardan biri olduğu, çok istisnai durumlar dışında da sınırlandırılmayacağı olgusu insan hakları politikalarının/eğitimlerin temel ilkelerinden biri olmalıdır.

Yargı reformunu ancak bu yaklaşım sergilendikten ve yargıya egemen kılındıktan sonra konuşmaya başlayabiliriz. Oysa “Yargı Reformu Strateji Belgesi” bize o noktaya hala gelemediğimizi göstermektedir.

Bizler cezasızlıkla mücadele alanında çalışan sivil toplum örgütleri olarak; katılımcı demokrasinin gereği olmasına karşın hukukçu örgütlerinden, sivil toplum örgütlerinden ve uzmanlardan görüş alınmayarak hazırlanan “Yargı Reformu Strateji Belgesi”nin Türkiye’deki yargı sisteminin gerçek sorunlarına çözümler üretmekten uzak olduğuna dair görüşümüzü kamuoyuyla paylaşıyoruz. Yasa yapıcıları; insan haklarını, hukukun üstünlüğünü, yargının bağımsızlığını ve tarafsızlığını temel alan bir yaklaşımla; kamu gücünü elinde bulunduranların sorgulanması, belirsiz ceza hükümlerinin değiştirilmesi, uygulayıcılara yönelik eğitimler gibi gerçek çözümler üretmeye davet ediyoruz.

CEZASIZLIKLA MÜCADELEDE GÜÇ BİRLİĞİ AĞI

Diyarbakır Barosu; Eşit Haklar İçin İzleme Derneği; FİSA Çocuk Hakları Merkezi; Hakikat, Adalet ve Hafıza Merkezi, Hak İnisiyatifi Derneği, İnsan Hakları Derneği, İnsan Hakları Gündemi Derneği, Özgürlük İçin Hukukçular Derneği, Türkiye İnsan Hakları Vakfı.